توجیه توهین و تخفیف از ناحیه ابن قتیبه سد راه پیشرفت بحث تعدد قرائات

من عبارت شهید را عرض بکنم. فرمودند:

> و قال الشهید الثانی فی «المقاصد العلیة»: إنّ کلاًّ من القراءات السبع من عند اللّه تعالی نزل به الروح الأمین علی قلب سیّد المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم و علّم الطاهرین تخفیفاً علی الامّة و توهیناً علی أهل هذه الملّة[1]

اگر مقصود ایشان علت غائی به‌معنای «ما یترتب الاثر» است، قبول داریم. آیه شریفه چه می‌فرماید؟ می‌گوید اهل فرعون آمدند حضرت موسی را گرفتند. برای چه گرفتند؟ «فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَ حَزَنًا[2]». حال آنها برای این گرفتند یا نگرفتند؟ آیه می‌فرماید گرفتند تا عدو آنها باشد. درحالی‌که آنها او را نگرفتند که عدوشان باشد! می‌گوییم «لیکون» غایت متفرع بر یک کار است. نه علت غائی. غایتی که برای اقدام، علیت دارد این نبود. یا مثل می‌فرماید: «ما أَصابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَ لا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلاَّ فِي كِتابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ[3]، لِكَيْلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكُمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاكُمْ[4]»؛ یعنی غایت نوشتن این بود؟! غایت که این نبود. هر فهمی این را می‌فهمد. «لِكَيْلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكُمْ» از آثار آن نوشتن ما است.

شاگرد:«اجمعوا للفناء و ابنوا للخراب[5]».

استاد: بله، علت غایی آن هرگز «للخراب» نیست. آن را برای بقا و حیات می‌سازند. اما « لدود للموت » مثال زیاد دارد.

لذا اگر معنای «توهین» این است، ما حرفی نداریم. خیلی واضح است. یعنی یکی از آثار نزول قرآن کریم بر «سبعة احرف»، توهین است. اما اگر شما بخواهید فضای عجیب و غریبی که ابن قتیبه

در آن خیلی نقش داشت، را بررسی کنید، مطلب دیگری می‌شود. من اینها را بررسی کرده‌ام و در ذهنم خاطراتی مانده است. ابن قتیبه 270 وفات کرده. تاویل مشکل القرآن نوشته است. حرف‌های او هم در دست‌ها بود؛ وجوه احرف سبعة که ابن جزری می‌گوید و من مدت‌ها روی آن فکر می‌کردم، او گفته است. قرن‌ها قبل از ابن جزری او گفته است. بعد هم ابوالفضل رازی گفته است. این مهم است. یکی از سخت‌ترین مواضع بحث همین است.

بحث تحقیقی و ثبوتی سبعة احرف می‌خواهد جلو برود، تا می‌خواهد فضای بحث دقیق شود، تهوین و تخفیف را جلو می‌اندازند. تمام شد! یک جور حالت اقناعی برای بحث حدیثی می‌شود و بعد محو می‌شود و صورت مسأله پاک می‌شود. این تهوین و تخفیف در بعض شرائط دقت بحث علمی درد آور است. حالا ما مرده و زنده، بعد‌ای من می‌کنید. حالا اینکه شهید فرمودهاند اقتباس از عبارت ابن جزری در النشر است.

---

[1]مفتاح الکرامة فی شرح قواعد العلامة (ط-جماعة المدرسين) ج۷ ص۲۱۵

[2]القصص۸

[3]الحدید ۲۲

[4]همان ۲۳

[5]نهج البلاغة (للصبحي صالح)، ص: ۴۹۳

بازبینی #2
ایجاد شده 7 آوریل 2024 13:04:35 توسط ... .
به روزرسانی شده 18 مه 2024 15:40:07 توسط ... .